

lyndiseyðkenni o.s. fr. Hetta eru fyrimunir, sum ein danskur dómari ikki hevur. Nú tósi eg ikki um slíkt, sum eg persónliga standi fyri, men meira um tað serføroyska, ið kemur til sjónar í einum rættarsali, sigur Jógvan Andreassen umberandi, men leggur afturat, at hann er ívasamur um framtíðina, tí higartil er eingin føroyingur, sum kann taka yvir dómastarvið eftir hann.

Hvat er grundarlagið fyri at tú dómir í einum rættarsali?

— Eg dómi út frá teimum upplýsingum, sum koma fram í rættinum.

— Aðaltátturin í arbeiðnum er at leggja nevningumum eina við, bert at taka hetta við í umhugasini, um talan er um revsimál.

Dómarin dómir úr frá próvtilfarinum, og hóast tað ikki altíð nýtist at vera tað sama, sum hann persónliga er sannfurdur um, so skal hann bert taka stóðu — út frá próvtilfarinum!

Upp á fyrispurning um tað ikki kann verða trupult, t.d. um hann sum staðkendur veit um bakgrundina hjá einum persóni, kennir um stöðurnar, familjuviðurskipti, skyldfólk o.a., sigur Jógvan Andreassen, at tað kann verða trupult, men at hann ongantíð er í iva um, at hann hevur borið seg rætt at.

Enska rættarsøgan

Hann myndar hetta við søgu, sum kortini visur, hvussu torført tað er at verða sannfurdur um sín egna leiklut, í mun til fóðormar í slíkum føri:

Í enskari rættarsøgu er søgan um ein mann, sum giftist triggjar ferðir. Fyrsta konan varð funnin deyð í baðikarinum eitt leygarkvöld klokkan átta. Maðurin giftist upp aftur nokur ár seinni, og sama hendi næstu konuni. Tá hann so aftur giftist og konan doyri eitt leygarkvöld, somu tíð og stað, verður maðurin mistakstur. Tá er sjálvandi torkent at døma í slíkum máli, uttan at hava í tonkunum, hvat er farið fram, áðrenn maðurin kemur í rættarsalin.

— At virka sum dómari er í viðastu merking at vera passivur lurtari. Tú lurtar og lurtar, og kann seta spurningar og tað geri eg ofta, fyri at fáa nágreiniligt innlit í einum máli.

Síðan verður tilfarið viðgjørt, frágreiddingur um málið somuleiðis og síðan skal tilfarið skjálprógvast. Tá fáa advokatarir orðið, og tann sum hevur stevnt fær høvi at siga sína hugsan — eins og mótparturin, og so skal dómarin taka avgerð.

— Eg geri upp, hvat liggur til grund fyri málinum, hvørjar lögfrøðiligar avleiðingar standast av hesum. Mín niðurstaða er so at døma so og so, ella at gera seinju.

Stuldur og innbrot vaksa

Talan er um revsimál og borgarlig mál, sum verða viðgjörd í rættinum Voksturin í borgarligum málum er stórus seinastu árin.

Í 1977 vóru millum 1500 - 1700 mál og í 1988 vóru heili 6000 mál í rættinum, harav 90% eru inkassomál.

Viðvikandi revsimálum, vóru í 1977 235 revsimál og í 1988 umleið 300 mál.

Heili 200 av hesum málum snúu tað seg um brot á ferðslulögini, 155 koyrdi við kenning og hini vóru onnur brot á ferðslulögini, eitt nú at koyra við ov nógvum ferð o.a.

Trý drápsmál hava verið seinastu 12 árin, men Jógvan Andreassen noyðist at leita í páppirum sínum. Hann sigur at tað er vanligt fyri dómara, at teir gloyma slík mál, tá tey eru liðug viðgjörd.

— Tað hevur onga meining at minnast á ella hugsa um tað, tá avgerð er tikin. Ein dómari kann ikki broyta ein dóm, sum hann hevur givið. Tú noyðist at gloyma tað. Málið er avgreitt og kann ikki broytast í tí løtu, dómur er fallin!

Annað revsimál, sum seinastu árin hevur vundið upp seg eru mál um harðskap. Ikki bert eru málin fleiri í tali, men harðskapurin verður alt meira grovur, eins og teir somu persónar ganga aftur í slíkum førum.

Hvørji mál eru truplast hjá tær at døma?

— Tá talan er um álvarsligari revsimál er sjálvandi drápsmál trupult, men tey hava tibetur ikki verið so mong í tali. Tá er talan um nevningamál og uppgáva mín at vegleiða og ráðgeva nevningumum, sum eg havi sagt frá áður. Tá nevningarir hava talað, hvørt viðkomandi er sekur ella ikki, skal dómarin fylgja niðurstaðuni hjá teimum. Dómarin kann bert staðfesta longdina av revsingini.

Trupul mál

Í øðrum truplum málum seinastu árin, hava neyðtøkumál verið í rættinum, og tey eru eftir mínum tykki ógvuliga torfør. Áður vóru hesi nevningamál, men nú hava vit broytt ákærna til annað brotsverk.

— Hevur ein kvinna verið neyðtøkin, so er revsingin at koma í rættin at greiða frá hesum — ein neyðtøka

afturat, sum eg ikki haldi at vit kunnu bjóða slíkum neyðtøddum.

Tað er ómetaliga torført at avgera, hvat veruliga fer fram í slíkum førum. Tá noyðist ein at halda, at tað er betur at lata 10 sekur sleppa gjøgnum "nálarcygað" enn at vera í vanda fyri at døma ein ósekan persón.

— Hinvegin, dómir tú t.d. ikki í neyðtøkumál, so kennir tann — sum hevur reist málið — seg ákærdan.

Sært tú nakra samfelagsbrotying í teimum málum, sum koma fram í rættinum í dag — í mun til tá tú byrjaði sum dómari?

— Viðvikandi innbrotum og stuldri, eru tølini størri í dag enn áður.

Tiðirnar broytast og gamalt er at siga, at tað skulu breiðar herðar at bera goðar tíðir. Hóast alt hetta so líva vit í einum fríðarligum samfelli. Jógvan Andreassen myndar tað við at siga, at Føroyar er eitt "smørhol" at búleikast í.

Eru viðurskiptini nógv broytt í tíðini hjá tær?

— Nú vóru triátíðirni tá eg varð borin í heim, ikki goð ár í Føroyum, hóast eg ikki merkti til tað í mínum uppvakstarárum. Tá var inn-tøkan lítil og eingin, men fólk royndu at livjargja sær sum frægast.

Nú haldi eg ikki at vit skulu idealisera hetta tíðarskeiðið, men lívið var meira einfalt og fólk vóru nøgd.

Sum árin eru farin, er tað ikki meir ein spurningur um at fáa mat í munin, men heldur um at fáa glæsilig hús, býntir, bílar og tilíkt — og kortini eru fólk ónøgd.

Fólk arbeiða nógv og maður og kona kíta seg hvønn dag, fyri at kunna svara hvørjum sítt. Tað fórir við sær at tað slitnar millum hjún og taparnir eru bórni.

Hóast Jógvan Andreassen ikki hevur tøl um hjúnarslit-mál, sum hava verið í rættinum, heldur hann at tey vaksa alt meira í tali.

Hjúnarskilnaðarmál eru eisini torfør at greiða, tí tey eru so kensluborin. Hann hugsar tó altíð um bórni so tey kunnu fáa tað so trygt sum gjørligt. Lætt er tað ikki, viðgongur dómarin, men skoytir uppi, at tað nú alt meira verður vanligt at pápar fáa foreldrarættin, í mun til áður, tá tað altíð var mamman sum fekk bórni. Trupult er tað í øllum førum, men her verður fyrst og fremst tikið býrlit í viðurskiptum, har bórni fáa bestu uppvakstararkor, sigur Jógvan Andreassen, sum sjálvur gjørsist móðurløysingur — bert sjei ára gamal.

Fantastiskt

Meðan veiðunøgdirnar eru minkaðar útvið 10%, so økir Fiskasølan sín útflutning útvið 10%.

Ikki sparing, men manipulation og privatpolitisk konsolidering, og bankaræn við øvugtum fortekni, tað er tað, sum fer fram her á landi.

Meðan seinasta landsstýrið tók 500 mill. kr. út av umfari og setti sær á bók í útláðinum — so tóku privatu bankarnir 1500 mill. kr. heim og settu allan hendan peningin út í umfar, við tí úrsliti, at landsstýrisins royndir at tálma tí yvirupphitaða búskapinum vóru purt til fánýtis.

Tvørturimóti fekk hetta sum vera man, tær øvugt fylgjurnar. Bankanna sjálvsøkni og tamarhaldsloysi skruvaði fult frá fyri hitanum, og úrslitið kenna vit. Eitt úrslit, sum hvørt mannsbarn í Føroyum gjaldir við 5.000 kr. pr. høvd um árið!

Atli Dam, form. javnaðarflokksins, er sera varin, tá ið tað kemur til spurningar um skerjingar ella löggeving, sum á nakran hátt hótta tað persónliga frælsið — og alt gott um tað, men her hevur hann verið alt ov varin. Tað er uppá hægstu tíð at fáa löggivið viðf. føroyskum bankavirksemi, men tað er ov seint í hesum umfari.

Landsbankin má faast at virka og fáa Nationalbankastatus á fleiri økjum, skjótast gjørligt, skal slíkt, sum nú fer fram, ikki endurtaka seg.

Tað er heilt greitt, at føroysku bankarnir hava koyrt Føroyar út í ringasta óföri nakrantíð.

Í veruleikanum liggur búskaparliga stýringin í Føroyum í hondunum hjá nøkrum heilt fáum, harav stjórin í Føroya Fiskasølu

og nevndarformaðurin í Sjóvinnubankanum er ein hin mest máttmikli.

Vit hava óekonomiskt diktatur. Við leiðsluni av (og harvið inlittinum) og stýring av allari framleiðslu- og útflutningsvinnu og við móguleikum fyri at taka túsundir av tonsum útav valutagerandi útflutninginum, og goyma tey til árið eftir (svart uppá hvítt í Okkara Millum seinast), so tykist tað sum fyrigongur at líkna manipulationinum, ið gjørdar eru til frammanundan gjørdar «prognosur»: fallandi prisur í 88, stórar økingar í 1989.

Føroyska pressan, grunn sum hon er í vinnulívsspurningum og bankavirksemi, skrivur vitt og breitt um vøkstur í útflutningsvinnuni — uttan við einum einasta orði at nevna orsökarnar til henda vøkstur, uttan at seta sær spurningar um tað er talan um reellan vøkstur, istaðin fyri flytingar frá einum ári til annað.

Lygnir, vantandi lojgikkur ella grovar manipulationir?

Meðan veiðunøgdirnar eru minkaðar útvið 10%, so hevur Fiskasølan økt sín útflutning útvið 10% í nøgd.

Meðan hagtøluni fyri veiðu eru álvarsliga fallin, eru nøgdin hjá Fiskasøluni vaksan. Seinastu 12 mdr. 9,4%, ella 10.000 tons — í ráfiski er sostatt talan um 25 til 30.000 tons. Hvussu ber hetta til?

Hvar hevur Fiskasølan goymt uml. 25/30.000 tons av ráfiski í eitt ár?

Havandi í huga, at botn-

fiskastovnurin gav samtals 117.000 tons í 88, so er her talan um millum ein fjórðing og ein triðing av øllum ráfiskinum, ið tikin varð upp í Føroyum, í 88.

Hvussu í víðu verð kann hetta lata seg gera?

Hava vit í veruleikanum fleiri Fiskasølu, í hesi einu?

Selir Fiskasølan til Fiskasøluna? — soleiðis at skilja, at eitt dottirfelag Fiskasølnunnar reint faktisk keypir t.d. 10.000 tons fyri t.d. 237 mill. kr., og stendur so hesin peningur á útlendskum konti til tað er politiskt og búskaparligt óoppurt at taka henda pening heim til hetta óhugnaliga spæl Fiskasølu=monopolins?

Tað ljóðar, at FF fyri stuttum tók 600 mill. kr. heim, hvar frá? og fyri hvat?

Vit hava ein stat í statinum

Fiskasølu=monopolið við síni fleirhøvdaðu leiðslu er farið út um alt mark. Vit hava fostrað eina parasittverð og sandmaðkar eru fyri lítið at rokna sammett við hesar geykar, ið nú eru um at trokka komandi ættarlið út av reiðri, meðan móður Føroyar útpind og skerd flýgur sín fong í geykanna við-opna kjaft.

Sum á høguslokki arma slimuttu súgvikopp- ar geykanna út í hvønn krók í okkara landi — hetta var forsøgnin, sum formaður fólkaflokksins boðaði frá í SvF á seinasta Litlatingi.

Fiskasølu=monopolið og banki hennara (sum í besta Thatcher stili er nevndur Okkara Banki) ið tykist sponsarar høgaflokksins og pressu teirra høgarsnaraða, hesir hava megnað at seta grannskoðaran yvir øllum grannskoðarum í landsins mætasta starv.

Grannskoðari Fiskasølnunnar, Sjóvinnubankans, Løgtingsins, Landsins er vórðin eitt slag av lögmanni.

Habilitetur, hvat er tað fyri nakað?

J. Smith

Fiskasølan og fiskasølustjórin millum mest máttmiklu í samfelagnum

